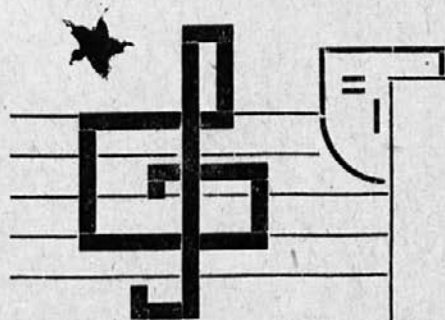

GLEDALIŠKI LIST

OPERA

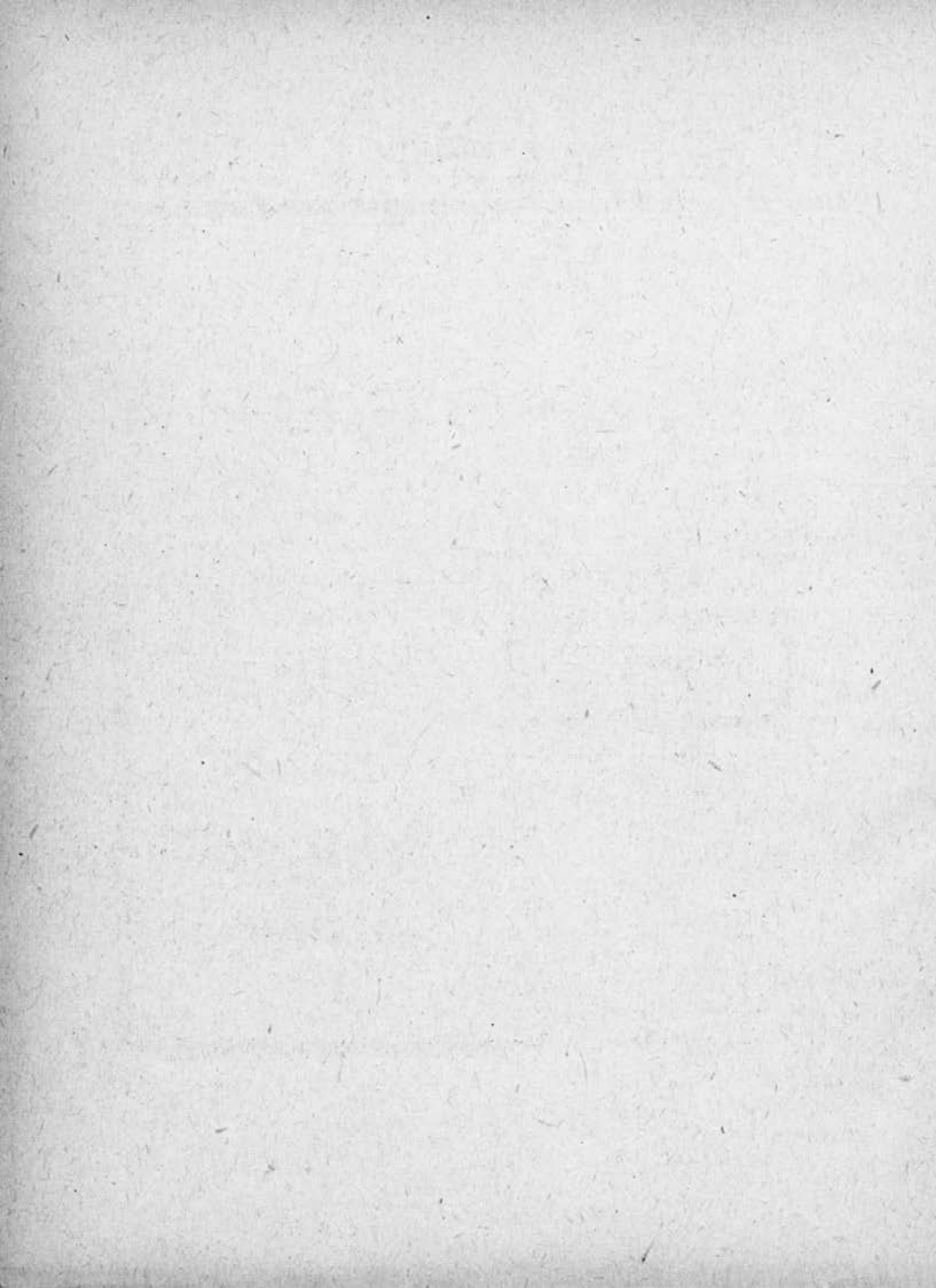

XIV.

G. ROSSINI:

***Seviljski
brivec***

1945-46

GLEDALIŠKI LIST

SLOVENSKEGA NARODNEGA GLEDALIŠČA

1945/46

OPERA, 14. junija 1946

Štev. 14

Vzor komične opere

Italijanska komična opera — opera buffa — je pustila bore malo sledov v današnjem opernem repertoarju. Iz 18. stoletja sta samo še Pergolesijeva »Serva padrona« in Cimarosova »Tajna ženitev«, tu in tam uprizorjeni. Tudi 19. stoletje se ne more postaviti z večjim številom. Edini operi, ki ta se obdržali sta Donizettijev »Don Pasquale« in Rossinijev »Seviljski brivec«. Poslednji je združil vse značilnosti te opere ter je zmagovito preстал spreminjanje časa, okusa in stila.

Srečna zvezda te opere je v sintezi duhovite komedije in blesteče ter lahkotne glasbe. Francoski *esprit* in italijanski *brio* sta se tu spojila v enoto, ki ima združene vse odlike nekdanje buffo opere: duhovita razgibanost dejanja in glasbe, neprisiljeni tok melodičnih in ritmičnih domislekov, duhoviti ansamblji in finali, briljantne arije, komične figure, situacijska komika.

Osebe v »Brivcu« so prav za prav ostanki italijanske komedije dell' arte Figaro, Bartolo, Rosina, Almaviva, Basilio, so v bistvu tradicionalni tipi nekdanjega Harlekina, Colombine itd., ki so po francosko predelani in prenovljeni. S tem da so prišle te postave na operni oder, so zaključile naraven razvoj: od figur starih spevoiger preko francoske komedije, ki jih je psihološko poglobila in igralsko opilila, so našle pot nazaj k petju in glasbi.

To, kar danes predstavlja Seviljski brivec (in njegovo nadaljevanje Figarova svatba, ki jo je skomponiral Mozart 25 let pred Brivcem), so gradile in izpopolnjevale bistré glave številnih generacij. Najizvirnejši med njimi je brez dvoma Pierre Augustin Carron de Beaumarchais. Ta nadarjeni pisec, pustolovec in zakulisni politik

spada med najbolj zanimive pojave 18. stoletja. Bil je sin urarja in se je učil očetovega rokodelstva. Kmalu pa ga je njegova častihlepnost in pustolovska narava zapletla v pustolovščine, s katerimi se je uveljavljal pred javnostjo. Pri tem mu je bilo dobro vsako sredstvo, ki je le vodilo k cilju: hotel je vedno s povdarkom postaviti sebe na pozornico pred javnost. Našel je pot na francoski dvor, kjer se mu je zdelo nad vse mikavno vmešavati se v intrige, izvajati tajne misije in presti pustolovske zanke. Bil je duhovit in blesteč družabnik, ki se je vedno znal napraviti nepogrešljivega. Za časa Ludvika XV. in Ludvika XVI. je bil zdaj v milosti na vrhuncu slave, zdaj spet v nemilosti ob strani. Vendar je znal vedno tudi iz svojega padca kovati zase reklamo. Spregledal je dobro notranjo slabost zadnjih francoskih kraljev, tako da jim je služil z isto predrznostjo in občutkom notranje premoči, kakor njegov Figaro grofu Almavivi. Pojavil se je tudi na dunajskem dvoru, kjer se je znal Mariji Tereziji prikupiti z zaupnimi sporočili o njeni hčeri Mariji Antoinetti. Toda njegove fantastične zgodbe, s katerimi je paradiral po Dunaju, je lahkoverni dvor končno spregledal in drzni pustolovec je moral neslavno zapustiti avstrijsko prestolnico.

K literaturi so Beaumarchaisa privedli številni polemični spisi in spomenice, v katerih se je pokazal mojstra stila in blestečega dialekta. V naslovni vlogi njegovega Seviljskega brivca, v liku vseznalca Figara, ki ima pri vsaki stvari svoje prste vmes, lahko torej najdemo osebne poteze avtorja.

Brezprimerna je bila privlačna moč Seviljskega brivca (prvič uprizorjena 23. februarja 1775, napisanega pa že 3 leta prej) in Figarove svatbe tako na občinstvo, kakor na komponiste. Med znanimi skladatelji je bil Paesiello prvi, ki je skomponiral Brivca za petrograjsko opero. Uspeh njegove opere je bil tolikšen, da je še 34 let kasneje (1816) veljalo kot drznost, ko se je Rossini lotil iste snovi. Poskusi manjših skladateljev, da bi kljub Mozartu in Rossiniju uspeli z Beaumarchaisovima komedijama pa trajajo do srede 19. stoletja.

Snovi si Rossini ni izbral sam. K Brivcu ga je napotil impresario rimskega gledališča Argentina, ki je potreboval novo opero za karneval 1816. leta. V ostalem ni bilo časa, da bi Rossini izbiral

drugi libreto. Da se je pri tem moral pomeriti s slavljenim Paiesiellom, ga je vzpodbujalo k delu. Smatral je za svojo dolžnost, da je sivolasemu mojstru vljudno sporočil svojo namero. Paiesiello je kar najvljudneje odgovoril in poslal najboljše želje k začetemu delu; najbrže se mu je zdelo izključeno, da bi njegov mladi konkurent lahko kdaj ogražal njegov sloves.

Julij Betetto v vlogi Don Basilia

Cesare Sterboni je libreto predelal in mu dal naslov: *Almaviva* ali *Odvišna previdnost*. Ko je bil libreto dokončan je Rossiniju ostajalo samo še 13 dni časa, da izgotovi partituro. Vendar pa je bila njegova invencija v tem času tako živa in nebrzdana, da je iz improvizacij v onih 13 dneh nastala nesmrtna mojstrovina.

Da ne bi užalil Paiesiella in občinstva je Rossini opremil svoje delo z vljudnim in skremnim predgovorom. *Odvišna previdnost!* Prva uprizoritev (16. februarja 1816) je stala pod nesrečno zvezdo. Gledališko občinstvo je bilo že od prvega trenutka nerazpoloženo in je čakalo le na znak, da pokaže svojo nejevoljo. Ko se je Rossini

pojavi v orkestru v rjavi obleki je že bil to povod za smeh. Tenor Garcia, ki se je sam spremljal na kitaro pri podoknici v prvem dejanju, je izzval zlobno žvižganje, ko mu je počila struna. Ko pa se je Basilio zapletel v svojo haljo in padel po odru kot je bil dolg in širok, je vzbudil tak smeh in hrup, da ni nihče več poslušal glasbe. Za dober konec je prišla v prvem finalu čez oder mačka, kar je publika sprejela z veselim mijavkanjem. Verjetno je, da so vsaj kakšno od teh nezgod pripravili Rossinijevi nasprotniki. Pri drugi uprizoritvi se komponist ni upal v gledališče. Ta predstava, ki jo je publika mirno poslušala, pa je tako uspela, da je Brivec zmagal na cpernem odru enkrat za vselej. Njegov avtor, ki so ga še prejšnji dan zasmehovali, je bil naenkrat slavljen in čaščen. Vse italijanske opere so zahtevale od njega novih del. Ni mu preostajalo časa, da bi čakal na inspiracijo ali da bi svoje partiture skrbno opilil. Kasneje tega tempa ni mogel več vzdržati, ker temu njegova narava ni odgovarjala. Poleg tega se je splešni razvoj opere obračal od nagle improvizacije čedalje bolj proti zapletenejši in bolj izdelani obliki. Verjetno je bil to globlji vzrok, da je Rossini po uspehu svojega Viljema Tella zapustil gledališče in komponiranje ter se umaknil v zasebno življenje.

Za Rossinijevo brezskrbnost v komponiranju je značilno, da je brez vsakih pomislekov jemal iz svojih starejših, hitro pozabljenih oper vse, kar se mu je le zdelo porabno. V Seviljskem brivcu takih priredb ne najdemo, ker je libreto tako odgovarjal skladateljevi naravi, da ga je vzpodbudil k spontani improvizaciji. Edino uvertura ima izposojene odstavke iz njegovih oper »Aureliano in Palmira«, in »Elizabeta, angleška kraljica«. Ravno uvertura pa se nam danes zdi tako tesno povezana z ozračjem cele opere, da ne bi nihče uganil te priredbe. V uverturi preseneča Rossini z nekaj velikimi crescendi, ki jih je en uvedel v italijanski orkester.

Z lahkotnim in podjetnim uvodnim motivom pridejo muzikanti pred Bartolovo hišo. Po njihovem gracioznem ansamblu sledi podoknica Almavive, ki zahteva od pevca težke kolorature. Nastop Figara pozdravi orkester s svetlim C-durom ter prične njegovo svetovnoznano kavatino »Prostor junaku tega sveta«. Skrajno hiter tempo, hitra ponavljanja in vesela samozavest nepremagljivega vse-

znalca ustvarja nadvse vedro razpoloženje. Duet Almavive in Figara se odlikuje po velikem bogastvu melodij in po živih ritmičnih domislekih, ki kažejo vesele ukane, ki jih v Figarovi glavi zbudi

Vekoslav Janko poje Figara

grofova obljuba nagrade. Drugo dejanje pričenja blesteča točka vseh koloraturnih sopranov, v kateri sta pomešani naivnost in zvitost bistrega dekleta. Arija Basilia o klevetanju je krasen primer muzikalnega humorja in opisujoče glasbe. Orkester jasno slika, kako se kleveta širi okrog nesrečnega, kako zgrabi svojo žrtev in jo po-

dere na tla. Basilio vidi nesrečneža tako jasno pred sabo, da na koncu arije z njim že kar sočustvuje. V velikem finalu drugega dejanja so izrabljeni vsi registri glasbene komike in karikiranja. Ob prihodu vojakov se vrvenje hipoma poleže tako da zveni naslednji pianissimo presenečenih oseb v Bartolovi hiši kakor iz drugega sveta. Ta nenadni obrat kaže mnogostranost Rossinijevih domislekov. Takoj nato pa hiti finale v prehitevajočem tempu naprej.

Duhovit in komičen je duet Almavive in Bartola na začetku tretjega dejanja. Še močnejši pa je kvintet z glavno temo »Le počijte, dobro spite«, katerega odlikuje veselo razpoloženje, učinkovita razdelitev glasov in prava komedijska zmešnjava. Veseli tercet v četrtem dejanju stoji na višini finala drugega dejanja. Pri tem je zanimivo, da je allegro (»Tiho, tiho brez besede«) enak melodiji iz Haydnovih Letnih časov. Kratek zaključen zbor končuje to najpolnejšo italijansko komično opero.

Skladatelj — sladokusec

Rossinija lahko imenujemo Lukula med komponisti. Združeval je v sebi kuharja, sladokusca in opernega skladatelja. Razvajeni sladokusec se ni zadovoljeval samo s tem, da je užival izbrane proizvode kuharske umetnosti, temveč je tudi pridno iskal in sestavljal nove rafinirane recepte, da jih je nato kot strokovnjak lahko sam preizkusil. Svojega nagnjenja do izbranih jedi ni niti najmanj skrival. Tako pravi v nekem pismu: »Kar se tiče mene, ne poznam lepše stvari kakor je jed, seveda jed, ki zasluži svoje ime. Kar je ljubezen za srce je apetit za želodec. Želodec je kapečnik, ki vodi in giblje veliki orkester naših strasti. Prazen želodec mi predstavlja fagot ali pikolo. Godrnja namreč kakor fagot od nezadovoljstva in cvili od lakote kakor pikolo. Polni želodec pa zveni zadovoljno kakor trikotnik v orkestru in veselo kakor pauka. Kar pa se tiče ljubezni, se mi zdi primadona par excellence in boginja, ki prepeva glavi kavatine, ki upijani uho in očara srce. Jed, ljubezen, petje in prebavljanje so prav resnično štiri dejanja komične opere, ki ji

Maruša Patik poje vlogo Rozine

rečemo — življenje, in ki mine kakor pena šampanjca. Kdor jo pusti mimo sebe, ne da bi jo užival, je dovršen norec!»

Glasba in sladokusnost sta pri Rossiniju rodili čudovite izraze v njegovi korespondenci. Glasbene lepote je rad označeval s posebno uspelimi kuharskimi proizvodi. Pa tudi narobe: Slaščicam, ki jih je posebno cenil, je dajal pridevke iz glasbenega slovarja. »Gomoljika«, je dejal nekoč, »je Mozart med gobami. Dejansko ne poznam boljše primerjave za njegovega Don Juana kot je gomoljika. Oba dva imata skupno to, da najdemo v njih tem več mikavnosti in dopadenja, čim večkrat ju uživamo.« V nekem pismu Markizi Colbrandovi poroča Rossini obširno o Seviljskem brivcu in o njegovem uspehu, kar na sredi pa preskoči na svojo najljubšo temo z besedami: »Kar pa Vas bo gotovo prav tako zanimalo kot moja nova opera, je iznajdba novega načina pripravljanja solate, ki se mi je posrečila. Ta recept Vam prilagam. Vzemite provencalsko olje, angleško gorčico, francoski vinski kis, nekaj citrone, poper in sol. Vse skupaj dobro premešajte. Nato dodajte nekaj gomoljik, razrezanih na majhne koščke. Gomoljike obdajo omako s pravim nimbom, ki lahko spravi sladokusca v ekstazo.« Po tem strokovnem intermezu se komponist v pismu neprisiljeno vrne zopet k Seviljskemu brivcu.

Ta skladateljeva strast je vodila tudi k zvezam z raznimi mojstri kuharice, s katerimi je Rossini živahno izmenjeval mnenja o strokovnih vprašanjih. Tak umetnik v pripravljanju jedil je bil tudi Monsieur Carême. Nekoč se je Rossiniju za različne pozornosti zahvalil s tem, da mu je poslal izvrstno pasto. Na zavitek je napisal posvetilo: Carême Rossiniju. Ko je skladatelj prejel darilo se je brž vsedel k pisalni mizi in v naglici napisal na list papirja neapolitansko pesem. Nato je list poslal darovalcu s pripisom: Rossini Carému.

Nekoč je Rossinija nagovoril neznanec, ki se mu je skušal predstaviti s tem, da mu je pripovedoval, kako je sedel poleg njega na nekem znamenitem banketu v Milanu, kjer so servirali sijajne makarone.

»Saj res,« je odgovoril Rossini, »prav dobro se spominjam tistih makaronov, samo vas ne.«

Ladko Korošec poje vlogo Don Bartola

Za konec še anekdota o mladem skladatelju, ki je prišel k Rossiniju in mu predvajal svojo novo opero.

»Ta glasba mi zelo ugaja,« je dejal Rossini, »zdi pa se mi, da sem jo skoro vso napisal tudi jaz v svoji „Italijanki v Alžiru“.«

»Prisegam Vam, da nisem te opere nikdar slišal,« se je rotil mladenič.

»Verjamem, verjamem. Potem sva gotovo obadva to glasbo prepisala od koga tretjega.«

Seviljski brivec

(Vsebina.)

Prva slika. — *Na seviljski cesti.* — Grof Almaviva priredi z muzikanti svoji oboževanki Rozini podoknico. Rozinin skopi varuh doktor Bartolo, ki bi sam rad lepotico zavoljo njenega dokajšnjega imetka dobil za ženo, prepreči in prepove svoji varovanki, da bi se pokazala na oknu. Brivec Figaro, ki je prišel pod izmišljenim imenom v Seviljo, obljubi grofu Almavivi za dobro plačilo pomoč v njegovi ljubezenski avanturi. Grof bi rad osvojil Rozininu sree pod krinko siromašnega Lindora. Kot prvo zvijačo mu Figaro nasvetuje, naj si poskusi pridobiti dostop v Bartolovo hišo kot vojak z nakazilom za stanovanje. Za to je pravkar prilika kot nalašč ugodna, ker je baš za ta dan najavljen prihod novega regimenta v mesto.

Druga slika. — *Pri doktorju Bartolu.* — Rozina piše pismo Lindoru, ki mu v njem priznava svojo ljubezen. Figaro prihaja v hišo kot brivec in prevzame dostavitev lista na pravi naslov. Ko čuje, da se doktor Bartolo vrača domov z učiteljem glasbe, mojstrom Biziliom, se naglo skriva in skrivaj prisluškuje njunemu razgovoru. Na ta način je priča, kako svari Bazilio doktorja Bartola pred grofom in kako ga oba skleneta pred Rozino očrniti. Po tem razgovoru uspe Figaru, da se neopazno s pismom izmuzne iz hiše. Kmalu za njim vdre v hišo sam grof Almaviva v vojaški obleki in zahteva od doktorja Bartola, da ga nastani v svojem domu. Seveda

izbruhne med obema glasen prepir, med katerim uspe grofu, da vendarle skrivaj izroči svoje pisemce Rozini. Bartolo nikakor noče priveliti v njegovo vselitev, ker je v posesti osvobodilne listine, s katero je oproščen takih vojaških služnosti. Grof ne odneha, temveč žene vedno večji vik in krik, dokler ne postanejo ljudje na cesti pozorni in se ne začenjajo zbirati pred hišo. Končno pride še mestna straža, ki zgrabi na Bartolovo zahtevo predrznega soldaškega rogovileža. Ko pa grof pošepeta poveljniku nekaj besed na uho, ga ta veli takoj izpustiti in odide s svojimi ljudmi iz hiše.

Tretja slika. — Pri doktorju Bartolu. — Čeprav se mu prvi načrt ni posrečil, grof Almoviva nikakor ne izgubi poguma. Drugi dan se spet vtihotapi v Bartolovo hišo, tokrat kot učenec baje bolnega don Bazilia, v čigar imenu poučuje Rozino v glasbi. Bartolo sprva nasede. Medtem ko si brivec Figaro daje opravka s starčevo brado, najde grof priliko, da sporeči Rozini načrt za beg, ki naj bi se izvršil v naslednji noči. Ko se nepričakovano pojavi sam Bazilio, uspe grofu, da ga brž podkupi in odpravi, preden se doktor Bartolo zave sleparije. Končno pa se v njem vendarle vzbudi sum nad čudnim muzikantom, nakar požene njega in Figara iz hiše, pošlje nemudoma po Bazilia in mu veli takoj pozvati notarja.

Četrta slika. — Pri doktorju Bartolu. — Na vsak način bi rad še danes sklenil z Rozino ženitno pogodbo in tako prehitel svojega nevšečnega tekmeca. Rozino pridobi na svojo stran s tem, da ji natvezi, da jo Lindoro le snubi za grofa. Ogorčena in užaljena Rozina mu izda načrt za beg in celo izjavi, da se je pripravljena z njim poročiti. Doktor Bartolo nemudoma odhiti po stražo in pomoč zoper domnevne roparje. Medtem nastane zunaj strašanska nevihta. Med bliskom in gromom se povzpnejo zarotniki skozi okno v hišo. Razjarena Rozina se jim upre in jim noče slediti in grof ji le s težavo dopove, da je on sam Lindoro in grof Almoviva v isti osebi. Zagotavlja jo vso svojo ljubezen, jo še enkrat prosi, naj mu postane žena, v kar Rozina vsa srečna privoli. Takoj nato prihiti Bazilio z notarjem in navzoči ga s smrtnimi grožnjami prisilijo, da podpiše kot priča ženitno pogodbo med Rozino in grofom Almovivo. Ko prisopiha doktor Bartolo s stražo, je že vse prepozno, zakaj Rozina je že srečna grofova ženka. Skopuhovo razo-

čaranje je seveda brezmejno, a se brž malo poleže, ko mu grof sporoči, da se v njegov prid odpoveduje vsaki Rozinini doti. Le zvitemu Figaru mora doktor Bartolo odšteti za njegove »dragocene usluge« čedno vsotico denarja. Tako se vsa zgodba izteče v vse-splošno zadovoljstvo.

● ZANIMIVOSTI IZ OPERNEGA SVETA

Smetanova opera »Prodana nevesta« je gotovo ena najbolj popularnih oper na svetu. Do sedaj se je pela na sledečih jezikih: češkem, ruskem, srbohrvaškem, slovenskem, angleškem, francoskem, bolgarskem, danskem, finskem, estonskem, italijanskem, litavskem, madžarskem, poljskem, ukrajinskem, romunjskem, španskem, katalonskem, hebrejskem in nemškem.

V prvi povojni sezoni deluje v Moskvi 30 gledališč, katera so do sedaj dala nad 50 novih del.

»Velika opera« ima na repertoarju dvajset oper in deset baletov. Zastopani so Čajkovski, Rimski Korsakov, Glinka, Musorgski, Bizet, Gounod, Rossini itd.

V operetnem gledališču v Irkutsku je bila premiera Leharjeve operete »Vesela vdova« v novem prevodu I. Rubinsteina.

V letošnji sezoni je do sedaj obiskalo našo Opero preko 100.000 poslušalcev, kar je v veliki meri posledica uvedba širokih ljudskih sindikalnih abonmajev.

Naša Opera bo še v tekočem mesecu organizirala »Pevsko tekmo«, na kateri bodo lahko nastopili vsi, ki imajo veselje do operne umetnosti. Med Slovenci je mnogo dobrih pevcev in pevk ter bodo imeli sedaj priliko, da pridejo na plan. Rezultat pevske tekme, ki je bila pred leti v naši Operi je bil prav lep in so nekateri naši današnji solisti pričeli svojo kariero po tej poti.

Izdajatelj: Uprava Slovenskega narodnega gledališča v Ljubljani. — Urednik Rebolj Edvard. — Tiskarna Makso Hrovatin. — Vsi v Ljubljani.

SLOVENSKO NARODNO GLEDALIŠČE • OPERA

V petek, 14. junija 1946

Red: Premierski (12)

Gostuje Julij Betetto

G. ROSSINI:

Seviljski brivec

BUFOMELODRAMA V DVEH DEJANJIH (4 SLIKAH), NAPISAL C. STERBINI, PREVEDEL N. ŠTRITOF

Dirigent: D. ŽEBRE

Režiser: P. GOLOVIN

Grof Almaviva	J. Lipušček
Bartolo, zdravnik, Rozinin varuh	L. Korošec
Rozina	M. Patikova
Figaro, brivec	V. Janko
Bazilio, učitelj glasbe	J. Betetto k. g.
Fiorello, Almavivin sluga	S. Štrukelj
Berta, Bartolova sobarica	B. Stritarjeva
Poveljnik straže	I. Anžlovar
Ambrozio, Bartolov sluga	A. Zakrajšek

Godci, vojaki.

Godi se v Sevilji.

Vodja zbora: J. HANC

Blagajna ob 19.30.

Začetek ob 20.

Konec po 22.

Parter: Sedeži I. vrste Din 80.—
" II.—III. vrste " 70.—
" IV.—VI. vrste " 65.—

Posamezni ložni sedeži:
v parterni loži Din 60.—
v loži I. reda, št. 1—5 " 60.—

Dodatni ložni sedeži: v parterju Din 40.—
v I. redu " 40.—
Balkon: I. vrsta sredina " 40.—

Galerija: Sedeži I. vrste Din 26.—
Sedeži II.—III. vrste " 20.—

SLOVENSKO NARODNO GLEDALIŠČE - OPERA

Red: Prodanost (12)

Y order: 14 (1911-1912)

Gostje (11) Betetto

G. KOSIR:

2evlilski divac

1. Divac
2. Divac
3. Divac
4. Divac
5. Divac
6. Divac
7. Divac
8. Divac
9. Divac
10. Divac
11. Divac
12. Divac
13. Divac
14. Divac
15. Divac
16. Divac
17. Divac
18. Divac
19. Divac
20. Divac
21. Divac
22. Divac
23. Divac
24. Divac
25. Divac
26. Divac
27. Divac
28. Divac
29. Divac
30. Divac
31. Divac
32. Divac
33. Divac
34. Divac
35. Divac
36. Divac
37. Divac
38. Divac
39. Divac
40. Divac
41. Divac
42. Divac
43. Divac
44. Divac
45. Divac
46. Divac
47. Divac
48. Divac
49. Divac
50. Divac
51. Divac
52. Divac
53. Divac
54. Divac
55. Divac
56. Divac
57. Divac
58. Divac
59. Divac
60. Divac
61. Divac
62. Divac
63. Divac
64. Divac
65. Divac
66. Divac
67. Divac
68. Divac
69. Divac
70. Divac
71. Divac
72. Divac
73. Divac
74. Divac
75. Divac
76. Divac
77. Divac
78. Divac
79. Divac
80. Divac
81. Divac
82. Divac
83. Divac
84. Divac
85. Divac
86. Divac
87. Divac
88. Divac
89. Divac
90. Divac
91. Divac
92. Divac
93. Divac
94. Divac
95. Divac
96. Divac
97. Divac
98. Divac
99. Divac
100. Divac